

Előszó

Az *Olasz–magyar kollokációsztár* hiánypótló a magyar szótárpiacon. Eddig még nem jelent meg olyan kétnyelvű szótár, amely az olasz nyelvben tipikusan előforduló kollokációk magyar megfelelőjét adja meg. A könyv 36 839 kollokációt tartalmaz 1282 címszó alá csoportosítva. A címszók között 137 ige, 20 melléknév és 1125 főnév található.

A szótár elsődleges célja, hogy segítséget nyújtson az olasz nyelv tanulóinak a legtermészetesebben hangzó szókapcsolatok kiválasztásában. A kollokációk használatával választékosan, gördülékenyen szólalhatunk meg olaszul, illetve fejezhetjük ki magunkat írásban. Hasznos a magyarul tanuló olasz anyanyelvűek részére is.

A szótár gazdag tartalmát az alábbi példával szemléltetjük:

Az olasz *abito*¹ magyar 'ruha' főnévhez társuló melléknévi kollokációkból válogatva, csak néhány példát kiragadva megtudhatjuk, milyen lehet egy ruha: *adeguato*: megfelelő, *aderente*: testhezálló, *ampio*: bő, *appariscente*: feltűnő, *chiassoso*: flancos, *civettuolo*: kacér, *comodo*: kényelmes, *costoso*: drága, *elegante*: elegáns, *leggero*: lenge, *pratico*: praktikus, *provocante*: kihívó, *raffinato*: rafinált, *ridicolo*: nevetséges, *semplice*: egyszerű.

Az *abito*¹ főnév igével alkotott kollokációiból egy-két példa mutatóba: *acquistare abito*: ruhát vásárol, *creare abito*: ruhát tervez, *cucire abito*: ruhát varr, *pavoneggiarsi nell'abito*: fitogtatja magát a ruhában.

Az *abito*¹ főnév előljárósós szerkezeteiből egy kis ízelítő: *abito da cocktail*: koktélsruha, *abito da lavoro*: munkaruha, *abito da gran sera*: nagystélyi, *abito da sposa*: menyasszonyi ruha.

Az *abito*¹ szócikk végén egy közmondás színesíti a sort: *L'abito non fa il monaco*. Nem a ruha teszi az embert.

A szerzőnek, Ágnes Bánhidi Agnesoninak számos népszerű olasz szótára és nyelvkönyve jelent meg a Tinta Könyvkiadónál. A kiadó 2020-ban Arany Penna díjjal jutalmazta.

Szótárhasználati útmutató

A címszó

Az olasz címszó után dőlt betűvel következik a szófaja, utána kettőspont választja el a magyar megfelelőitől. Az olasz és a magyar címszó is kövér betűs, például:

abbagliare v: elvakít

Az olasz címszó homonimáit indexszel jelöljük, például:

devozione¹ nf: hódolat

devozione² nf: hit

devozione³ nf: tisztelet

A kollokációk

A címszó után következnek az olasz címszóval alkotott kollokációk magyar megfelelőjükkel együtt.

A könyv 36 839 olasz–magyar kollokációt tartalmaz. Az olasz és a magyar kollokációt ket-tőspont választja el egymástól. A kollokációkban az olasz címszó dőlt betűvel van kiemelve. Magyar megfelelője is dőlt betűvel van kiemelve, azonban a hozzá járuló toldalékok nem. Például:

abbaglio² nm: hiba

evitare *abbaglio*: hibát elkerül

Ha az olasz címszó magyar megfelelője szó szerint nem szerepel a magyar részben, akkor nincs dőlt betűvel kiemelve (a lenti példában a „mennydörgés” szó nem dőlt betűs). Például:

brontolio nm: moraj

brontolio del tuono: mennydörgés

A kollokációk nyelvtani csoportosításai

I. A címszó főnév

A főnév melléknévvel, igével, elöljárószóval és főnévvel alkotott kollokációit soroljuk fel.

1. Melléknévvel alkotott kollokációk:

a) A főnév előtt és után is állhat a melléknév, ilyenkor az olasz részben csak a melléknév szerepel, a címszó nem, a magyar részben a címszó ott van magyarul, dőlt betűvel. Például:

rendimento nm: teljesítmény

~ MN / MN ~

alto: magas *teljesítmény*

b) A melléknév a főnév előtt helyezkedik el, az olasz részben az utolsó példánál feltüntetjük az olasz címszót dőlt betűvel, a magyar részben minden példánál ott van a magyar címszó dőlt betűvel. Például:

MN ~

buon: jó *teljesítmény*

cattivo *rendimento*: rossz *teljesítmény*

c) A melléknév a főnév előtt van, az olasz részben az első példánál ott van az olasz címszó dőlt betűvel, a magyar részben minden példánál ott van a magyar címszó dőlt betűvel. Például:

~ MN

rendimento annuo: évi *teljesítmény*

finale: végső *teljesítmény*

2. A főnév igével alkotott kollokációit két csoportban közöljük:

a) Az olasz főnév az igével alkotott kollokáció tárgya vagy határozója. Például:

IGE

aspettarsi *rendimento*: *teljesítményre számít*

b) Az olasz főnév az igével alkotott kollokáció alanya. Például:

ALANY

il *rendimento* *cala*: a *teljesítmény* csökken

3. Az olasz főnév előljárósós szerkezetet alkot egy másik szóval együtt. Például:

ELŐLJÁRÓSÓ

rendimento dei conti: pénzügyi számadás

rendimento in calo: csökkenő *teljesítmény*

4. Az olasz főnév egy másik főnévvel alkot kollokációt. Például:

tabella *nf*: táblázat

FŐNÉV

tabella *dati*: adattábla

II. A címszó ige

Az ige határozószóval és igével alkotott kollokációit soroljuk fel. (A határozószós kollokációk esetében az olasz részben csak a határozószót tüntetjük fel, a magyar részben a határozószót és a címszó magyar megfelelőjét is.) Például:

frenare *v*: fékez

HATÁROZÓSZÓ

all'improvviso: hirtelenül *fékez*

...

IGE

costringere a *frenare*: *fékezésre* kényszerít

III. A címszó melléknév

A melléknév határozószóval és igével alkotott kollokációit soroljuk fel, például:

imprevisto² *agg*: váratlan

HATÁROZÓSZÓ

apparentemente: látszólag *váratlan*

indifferente *agg*: közömbös, elfogulatlan

IGE

lasciar *indifferente*: hidegen hagy

Kifejezések, szólások és közmondások

Előfordulnak a szótárban kis számban kifejezések, szólások és közmondások is. Ezek nem kollokációk, de élénkítik, színesítik a szótár anyagát, és a nyelvtanuló számára rendkívül hasznosak lehetnek. Például:

domanda² nf: kereslet, igény

KIFEJEZÉS

domanda e offerta: *kereslet* és kínálat

bravura nf: ügyesség

SZÓLÁS

Bella *bravura!*: Ez is valami?

anima nf: lélek

KÖZMONDÁS

Gli occhi sono la finestra dell'*anima*.

A szem a *lélek* tükre.

Rövidítésjegyzék

<i>agg</i>	aggettivo (melléknév)
<i>átv</i>	átvitt értelemben
<i>inv</i>	invariabile (invariábilis)
<i>nf</i>	nome femminile (nőnemű főnév)
MN	melléknév
<i>nm</i>	nome maschile (hímnemű főnév)
<i>v</i>	verbo (ige)

Irodalomjegyzék

- Nagy Gy. (2020). *Angol–magyar nagy kollokációsztár*. Tinta Könyvkiadó.
- Oxford Collocations Dictionary for Students of English* (2003). Oxford University Press.
- Tiberii, P. (2018). *Dizionario delle collocazioni*. Zanichelli.
- Fábián Zs. – Gheno, D. (2021). *Olasz–magyar kifejezések szótára. 10 000 olasz állandó szókapcsolat, szólás és közmondás a magyar megfelelőikkel*. Tinta Könyvkiadó.